

Psykisk tortyr värsta formen av tortyr

Det lidande som orsakas av psykisk tortyr är många gånger värre än det som fysisk tortyr leder till. Det visar en studie som presenteras i tidskriften Archives of General Psychiatry och som refereras av News@Nature.

Studien bygger på intervjuer från 279 överlevande från kriget i det forna Jugoslavien vilka samtliga har blivit utsatta för olika typer av tortyr. Dessa har fått gradera vilket lidande de drabbats av efter olika tortyrformer. Graderingen gjordes på en femgradig skala, 0–4, där fyra var värsta tänkbara.

Till det absolut värsta någon kan utsättas för hör skenavriktning, visar undersökningen. Offret fås att tro att denne ska avrättas, men så sker inte – t ex kan någon skjutas med lösa patroner. Skenavriktning fick en snittpoäng på 3,7, att jämföra med forcerad utdragning av tänder, som fick 3,6. Än värre graderades våldtäkt, med 3,9 på skalan.

Särskilt smärtsam var tortyren om den torterade själv upplevde att han eller hon inte hade någon som helst kontroll över situationen, och psykisk tortyr bygger på att offret ska uppleva just total brist på kontroll, skriver författarna.

David Eisenman, internmedicinare och forskare vid University of California, som behandlat många tortyroffer, säger till News@Nature att den fysiska skada en människa utsatts för långt ifrån alltid

I ett försök att gradera det psykiska lidande som tortyr orsakar fick skenavriktning 3,7 poäng på en skala från 0 till 4. Högst poäng fick våldtäkt: 3,9.

Foto: IBL Bildbyrå

är det som avgör vilka men han eller hon får av tortyren senare i livet. Vanligare är i stället att det är den psykiska tortyren som leder till mer bestående men, enligt Eisenman, som uppger att han sett flera exempel på att just skenavriktningar är det som kan knäcka någon totalt.

Rönen bär relevans inte minst då det amerikanska försvarsdepartementet inte vill räkna in psykisk tortyr, exempelvis isolering, förnedrande behandling och att avsiktligt undanhålla någon sömn eller mat, i den egna definitionen för vad som faktiskt räknas som tortyr. FN inkluderar däremot psykisk tortyr i tortyrbegreppet, då detta definieras som att orsaka någon »svårt lidande, psykiskt eller fysiskt«.

Anders Hansen

läkare, frilansjournalist
anders.hansen@sciencecap.se

Arch Gen Psychiatr. 2007;64:277-85.
News@Nature. doi:10.1038/news070305-2

Sepsis uppvisar säsongsvariationer

Kohortdata från National Center for Health Statistics och populationsdata från US Census Bureau för utvalda regioner i USA har använts för att retrospektivt kalkylera incidenserna av sepsis och svår sepsis. Det förelåg en statistiskt säkerställd säsongsvariation för såväl sepsis som svår sepsis. Tillstånden förekom mest under vintern och var minst vanliga under hösten.

Respiratorisk sepsis uppvisade den största säsongsvariationen, medan övriga infektionsfokus inte visade någon säker säsongsvariation – med undantag för urinvägssepsis, med lägst incidens under sommaren. Den nordöstra regionen i USA uppvisade den största och Södern den lägsta säsongsvariationen. Man fann även att dödligheten i sepsis och svår sepsis var störst under vintern och lägst under sommaren trots lika sjukdomssvårighetsgrad.

Även om studien har några metodologiska begränsningar är resultaten tankeväckande – om än inte helt oväntade. Huruvida motsvarande årtidsvariationer och geografiska skillnader föreligger i ett mindre land som Sverige är dock osäkert.

Orsakerna till de funna resultaten är spekulativa, och författarna diskuterar säsongsvariationer i infektionskänslighet, inverkan av fördelningen av ljus och mörker under året, klimatskillnader och befolkningstäthet. Man kan heller inte utesluta att genetiska skillnader kan spela roll.

Hans Blomqvist

docent, anesthesi och intensivvård,
S:t Görans sjukhus, Stockholm

Danai PA, et al. Seasonal variation in the epidemiology of sepsis. Crit Care Med. 2007;35:410-5.

D-vitaminbrist i Storbritannien

87 procent av invånarna i Storbritannien lider brist på D-vitamin. Det visar en studie som presenteras i tidskriften American Journal of Clinical Nutrition.

Forskarna har tagit blodprov på 7 437 ljushyade briter som var 45 år gamla när provtagningen gjordes. I proven, som togs under årets alla årstider, mättes koncentrationen av 25-hydroxivitamin D. Resultaten visar att en mycket stor grupp inte når upp till rekommenderade värden för D-vitamin.

Lägst nivåer uppmättes, inte helt oväntat, under vinter och vår, då 87,1 procent av studiedeltagarna hade D-vitaminnivåer understigande rekommenderade 75 nmol/l. Hos 46,6 procent noterades nivåer lägre än 50 nmol/l.

Även sommartid var bristen omfattande; sammantaget befanns då 60,9 procent lida av D-vitaminbrist. Rönen är

Foto: IBL Bildbyrå

Normal kost i västvärlden innehåller inte tillräckligt med D-vitamin. Hälsovärdsmyndigheterna bör se över sina rekommendationer, anser en grupp forskare.

alarmerande, konstaterar en grupp forskare från bland annat Kanada, Tyskland, Finland, Storbritannien och Harvard-universitetet i USA.

Forskarna kräver i en gemensam artikel, också den publicerad i American Journal of Clinical Nutrition, att hälsovärdsmyndigheter världen över ska se

över och höja det dagliga rekommenderade intaget av D-vitamin.

Uppenbarligen innehåller normal västvärldskost inte tillräckligt med D-vitamin, konstaterar forskarna, som anser att de rapporter om vitaminbrist som presenteras i medier ofta är alltför tvetydiga. Ska man förmå människor att öka D-vitaminintaget krävs tydliga rekommendationer från hälsomyndigheter, fastslår forskargruppen.

Anders Hansen

läkare, frilansjournalist
anders.hansen@sciencecap.se

Am J Clin Nutr. 2007;85:860-8; 649-50.

EMDR – möjlig behandling vid PTSD efter förlossning

Posttraumatiskt stressyndrom (PTSD) inträffar efter förlossning hos 1–3 procent. Hos omfödskor med förlossningsrädsla förekommer i stor utsträckning en tidigare traumatisk förlossningsupplevelse. Ögonrörelsebehandling, eye movement desensitization and reprocessing (EMDR), är en evidensbaserad behandlingsmetod för PTSD [Läkartidningen. 2007;104:782-3; Nord J Psychiatri. 2007;61:54-61].

I en pilotstudie av behandling av PTSD med EMDR rekryterades fyra kvinnor vid kvinnokliniken vid Norrlands universitetssjukhus. De var omfödskor, 1–7 år efter tidigare förlossning, med traumatiska förlossningsupplevelser (vaginalt hematom, sugklocka, långvarig värkrubbning, katastrofsnitt på grund av uterusruptur) och diagnostiserades med PTSD-instrument.

Endast en av kvinnorna var gravid. Ytterligare tre gravida erbjöds EMDR-behandling men avböjde. Tidigare forskning har också visat att försiktighet med EMDR-behandling påbjuds under pågående graviditet. Efter inledande samtal och bedömning erhöll patienterna EMDR-behandling i 4–8 timmar sammanlagt. Samtliga förbättrades initialt efter behandlingen. Symtomreduktion sågs särskilt för »intrusive thoughts» och »avoidance and numbing of general responsiveness». Den kvinna som var gravid sade efter två behandlingstillfäl-

len nej till ytterligare en behandling med motiveringen att för svåra minnen kom upp, och hon ville bara försöka hålla ihop inför förlossningen. Hon hade sedan en normal förlossning med positiv förlossningsupplevelse och hade inga PTSD-symtom tre år efter barnets födelse.

Ytterligare två patienter födde senare barn med planerat sectio och positiv förlossningsupplevelse. Hos ytterligare två av patienterna kvarstod symtomfrihet vid uppföljning 1–3 år efter avslutad behandling. För den fjärde, som hade haft panikångestbesvär sedan barndomen, återfanns symtomen vid uppföljningen. Erfarenheten tyder på att PTSD-behandling vid dessa besvär kan behöva längre förberedelser. De positiva resultaten – med symtomfrihet hos tre av fyra vid långtidsuppföljning i denna pilotstudie [3] – bör följas med en randomiserad behandlingsstudie.

Det kliniska rådet är att vid efterkontrollen på mödravården vara uppmärksam på posttraumatiska stressymtom och i de fall då symtomen kvarstår erbjuda evidensbaserade behandlingsalternativ.

Ulf Högberg

professor, kvinnokliniken,
Norrlands universitetssjukhus, Umeå

Sandström M, et al. A pilot study of eye movement desensitisation and reprocessing treatment (EMDR) for post-traumatic stress after childbirth. Midwifery. Epub 2007 Jan 12.

Diabetesdiagnostik via andningstest?

Vid en kongress för fysiker i Colorado presenterades i början av mars en icke-invasiv teknik som kan komma att användas för att mäta blodsocker och diagnostisera diabetes. Tekniken bygger på att mäta mängden aceton i utandningsluften, och mycket små mängder aceton kan detekteras.

Förenklat handlar det om en liten kammare med speglar där den utandade luften bestrålas med laser. Acetonkoncentrationer ned mot 0,45 miljondelar per volymenhet kan detekteras. Det ska jämföras med typ 1-diabetikers utandningsluft som, enligt forskarna, innehåller acetonkoncentrationer som överstiger 1,4 miljondelar per volymenhet.

Den karakteristiska acetonlukten är som bekant ett välkänt kliniskt tecken på katabolism. Tekniken kan dock detektera aceton i betydligt lägre koncentrationer än vad som kan uppfattas av människan. I förlängningen hoppas forskarna kunna utveckla tekniken och med hjälp av aceton i utandningsluften kunna följa blodsockret över tid. Onekligen är detta något som skulle förändra livet för de hundratusentals diabetiker som flera gånger per dag tvingas sticka sig själva för blodglukosmätning. Rönen refereras av News@Nature.

Anders Hansen

läkare, frilansjournalist
anders.hansen@sciencecap.se

News@Nature. doi:10.1038/news070305-3

Nervstimulering mot klusterhuvudvärk

Klusterhuvudvärk kan vara mycket handikappande. Värken kommer attackvis, ofta flera gånger per dag. Inte sällan uppstår attackerna nattetid, och de beskrivs ofta som en bultande smärta som är lokaliserad till den ena sidan av huvudet.

Behandlingsmöjligheterna för patienter med klusterhuvudvärk är begränsade. Nu visar en grupp forskare från Storbritannien och USA att occipital nervstimulering kan ha en lindrande effekt. Studien, som presenteras i Lancet, bygger på åtta patienter med kronisk klusterhuvudvärk (definierat som maximalt en månads symtomfrihet under det senaste året) som inte blivit hjälpta av farmakologisk behandling.

Patienterna var i åldrarna 32–67 år. De fick elektroder inopererade occipitalt; sju patienter bilateralt i hjärnan och en

Foto: Science Photo Library

Klusterhuvudvärk – en bultande smärta lokaliserad till ena sidan av huvudet – kan vara mycket handikappande.

patient bara på ena sidan. Därefter genomgick studiedeltagarna regelbunden neurostimulering. Antalet attacker av huvudvärk och attackernas intensitet följdes. Vid en uppföljning, som i genomsnitt skedde 20 månader efter operationen, noterades lovande data.

Två patienter uppgav avsevärd förbättring av symtomen, medan tre graderade förbättringen som moderat. Förbättringen kom gradvis efter ett par

veckors behandling och avser såväl antalet attacker som deras intensitet. Sex av de totalt åtta patienterna var så pass nöjda med resultatet att de skulle rekommendera behandlingsformen till andra. Några svårare biverkningar noterades inte, men vid några tillfällen fungerade inte neurostimuleringen, t ex tog batteriet slut, och då ökade såväl frekvensen som intensiteten i attackerna.

Värt att notera är dock att det inte fanns någon kontrollgrupp som fick elektroder inopererade men som sedan inte genomgick neurostimulering.

Anders Hansen

läkare, frilansjournalist
anders.hansen@sciencecap.se

Lancet. doi: 10.1016/S0140-6736(07)60328-6